

Čís. 10005.

Výhrada vlastnictví k prodané věci až do zaplacení kupní ceny znamená, že odevzdání věci nemá v zápětí převod vlastnictví, jenž jest podle vůle stran podmíněn a závislý na zaplacení kupní ceny a jest proto odložen podmínkou zaplacení kupní ceny.

Prodateli přísluší až do zaplacení kupní ceny dvojí nárok, jednak nárok na zaplacení kupní ceny za prodaný předmět, jednak nárok na vrácení dodaného předmětu. Prodatel nemůže uplatnit obojí právo zároveň, nýbrž podle volby buď jen to neb ono. Tuto volbu nelze podřadit pod § 906 obč. zák. a neplatí tu ustanovení, že prodatel použív práva na domáhání se zaplacení kupní ceny (vydobyv si rozsudek na zaplacení kupní ceny) pozbývá již nároku na vydání věci. Předpokladem pro domáhání se nároku na vrácení prodané věci jest na straně prodatelově odstoupení od smlouvy. Teprve v tom, že prodatel dosáhl soudcovského zástavního práva na předmět prodaný s výhradou vlastnictví, jest spatřovati jeho projev, že nechce již použiti práva odstoupiti od smlouvy a žádati vrácení věci.

Předpis § 921 obč. zák. není předpisem velícího práva a jest věcí žalovaného, by včas uplatnil námitku, že žalobce by měl zisk a on škodu, kdyby došlo k vzájemnému vypořádání jen v té formě, že by se vyhovělo žalobě o vrácení věci.

Výkon výhrady vlastnického práva není dotčen vyrovnacím řízením o jmění kupitele.

(Rozh. ze dne 20. června 1930, R I 389/30).

Žalobce prodal žalovanému psací stroj, při čemž bylo ujednáno, že stroj zůstává vlastnictvím žalobce, až do zaplacení kupní ceny. O zaplacení kupní ceny žalobce žaloval a ve sporu zvítězil, ale před pravomocí rozsudku bylo o jmění žalovaného zahájeno vyrovnací řízení, jež dosud není skončeno. Kupní cena nebyla žalobci dosud zaplacená. Žalobou, o niž tu jde, domáhal se žalobce na žalovaném vydání psacího stroje. Procesní soud první stolice uznal podle žaloby. Důvody: Tím, že o jmění žalovaného bylo zahájeno vyrovnací řízení, jest dostatečně prokázána jeho platební neschopnost. Proto přichází k platnosti smluvená výhrada vlastnictví, jejíž praktický význam spočívá právě v tom, že si věřitel může prodanou věc vzít zpět, nemoha dosáhnouti zaplacení kupní ceny. Není zajisté potřeba, jak myslí žalovaný, by žalobce čekal, zda se snad nezmění poměry žalovaného, by čekal jak dopadne vyrovnací řízení atd. Neboť výhrada vlastnictví slouží právě k tomu, by věřitel dosáhl krytí tenkrát, je-li žalovaný neschopen k placení. Odvolací soud zrušil napadený rozsudek a uložil prvnímu soudu, by, vyčkaje pravomoci, po zákonu dále jednal a znovu rozhodl. Důvody: Odvolatel uvádí, že první soud přehlíží, že prý v souzeném případě jde o splátkový obchod po rozumu zák. ze dne 27. dubna 1896 čís. 70 ř. zák., a že proto žalobce, požaduje vrácení věci, jest povinen po rozumu § 2 cit. zák. vrátiti zapravené splátky se zákonnými úroky.

Dále uvádí odvolatel, že žalobce ze dvou příslušejících mu nároků, buď nároku na zaplacení kupní ceny nebo nároku na odstoupení od smlouvy proti vrácení zapravených splátek i s úroky, již jeden zvolil a volbu vykonal tím, že se domáhal žalobou zaplacení kupní ceny a vydobyl si již rozsudek, čímž prý vykonal právo volby podle § 906 obč. zák., kterážto volba jest prý konečná a nezměnitelná, ježto prý jinak by měl žalobce rozsudky dva. Prvý soud zaujal stanovisko, že zahájením vyrovnacího řízení o jmění žalovaného byla dostatečně prokázána jeho platební neschopnost, že proto právem použil žalobce smluvené výhrady vlastnictví, an zaplacení kupní ceny dosud nedosáhl, a že není povinen čekat, jak dopadne vyrovnací řízení, ježto výhrada vlastnictví slouží právě k tomu, by věřitel dosáhl krytí i tenkrát, když žalovaný jest insolventní. S tímto názorem prvního soudu jest v podstatě souhlasiti s výhradou, jak dále bude uvedeno. Výhrada vlastnictví znamená, že odevzdání věci nemá v zápětí převod vlastnictví, jenž jest podle vůle stran podmíněný a závislý na zaplacení kupní ceny a jest proto odložen podmínkou zaplacení kupní ceny, podle smyslu pravidelně odkládací až do zaplacení kupní ceny, pod pojmem výhrady vlastnictví rozumí se převedení detence s vedlejší úmluvou suspendované tradice vlastnické (srov. Dra Sedláčka »Obligační právo« II. str. 71, Dra Ehrenzweiga »Das Recht der Schuldverhältnisse« str. 412 a rozh. nejv. soudu čís. 8669 sb.). Jest pravda, že prodávati věci s výhradou práva vlastnického až do zaplacení kupní ceny přísluší dvojí nárok, jednak nárok na zaplacení kupní ceny za prodaný předmět, jednak věcný nárok závislý na nedodržení platebních podmínek, nárok na vrácení dodaného a v držení kupitele se nacházejícího předmětu. Oba tyto nároky jsou však navzájem v tak těsné vzájemné souvislosti, že prodávatel nemůže obojí právo uplatniti zároveň, nýbrž podle volby buď jen to neb ono. Tuto volbu nelze však podřaditi pod ustanovení § 906 obč. zák., neboť nejde o smluvený závazek alternativní, jež má na mysli právě § 906 obč. zák., a neplatí tu tedy ustanovení, že prodávatel, použiv práva na zaplacení kupní ceny a vydobýv si rozsudek na zaplacení kupní ceny, pozbývá již nároku věcného na vydání věci prodané nacházející se v držbě kupitele. Předpokladem pro domáhání se nároku na vrácení věci prodané jest ovšem na straně prodávatelově odstoupení od smlouvy t. j. že prodávatel nežádá na kupiteli plnění, k němuž tento jest povinen. V souzeném případě jest nesporno, že si žalobce vydobyl proti žalovanému rozsudek na zaplacení kupní ceny, než tím nepozbyl žalobce ještě práva domáhati se vrácení prodaného psacího stroje, když jest nesporno, že žalovaný kupní cenu přes rozsudek nezaplatil, neboť výhrada jeho vlastnického práva k prodanému stroji trvá tak dlouho, pokud právě nesplnil kupitel svou povinnost ze smlouvy, pokud kupní cena není úplně zaplacená. Jest nesporno mezi stranami, že žalobce nevedl dosud exekuci na jmění žalovaného, ježto zatím bylo o jeho jmění zahájeno vyrovnací řízení, a netvrdí se žalovanou stranou, že žalobce pohledávku z rozsudku přihlásil k vyrovnacímu řízení. Tím, že žalobce vyzval žalovaného — jak jest nesporno — k vrácení prodaného psacího stroje, zejména pak tím, že

podal žalobu o vrácení stroje, dal žalobce nepokrytě na jevo vůli, že od smlouvy ustupuje, že se již nechce domáhati splnění smlouvy žalovaným, že nechce se již domáhati na žalovaném zaplacení kupní ceny, třeba že si již proti němu vydobyl pravoplatný rozsudek na zaplacení kupní ceny, nýbrž že se chce domáhati jen práva odstoupiti od smlouvy a v důsledku toho žádati na žalovaném vrácení stroje. Toto právo nelze žalobci upřít a jest ve směru tom souhlasiti s názorem prvního soudu (srov. rozh. býv. nejv. soudu ve Vídni čís. 1799 úřed. rak. sbírky). Žalobce, uplatňuje nárok na odstoupení od smlouvy a domáhaje se vrácení prodaného stroje, jest však povinen se své strany vrátiti vše, co od žalované strany obdržel, tak, by žádná strana ze škody druhé neměla prospěch. Nelze tu ovšem použití předpisu § 2 zák. o obchodech splátkových, ježto se předpisy tohoto zákona nevztahují na případy, kde šlo o obchod na straně kupitele (§ 10 cit. zák.). V souzeném případě šlo na obou stranách o obchodníky, a na straně žalované o obchod po rozumu čl. 273 obch. zák. Než povinnost prodatele vrátiti při odstupu od smlouvy kupiteli vše, co od něho obdržel, tak, by ani jedna ani druhá strana neměla ze škody druhé prospěch, vyplývá z ustanovení § 921 obč. zák. V tomto předpisu jest výslovně uvedeno, že odstoupení od smlouvy ponechává nedotčeným nárok na náhradu škody, způsobené zaviněným nesplněním. Jestliže však věřitel — jako v souzeném případě — obdržel již část příslušejícího mu plnění, musí vydati též co obdržel spolu s plody, ježto zásada § 921 obč. zák. platí pro obě strany a odstoupení od smlouvy závisí na libovůli prodatelově. Plnění ta se vracejí z ruky do ruky (srov. Dra Ehrenzweiga »Das Recht der Schuldverhältnisse« str. 211). Je tu tedy obdobné ustanovení jako v § 2 zák. o obchodech splátkových, kteréžto ustanovení bylo pojmuto do novel. § 921 obč. zák. Bylo tedy povinností žalobce tvrditi již v žalobě, jaké splátky žalovaný konal a kdy, dále že psacího stroje bylo používáno a jakým způsobem, jakož i jakou náhradu pokládá žalobce za přiměřenou za používání stroje, a podle toho měl upravit i žalobní prosbu. Jestliže tak žalobce v řízení před prvním soudem neučinil, bylo na soudu prvním, by po rozumu §§ 178 a násl. a § 182 c. ř. s. naléhal na to, by vše žalobcem ve směru tom bylo doplněno a žalobní žádost by byla přiměřeně podle zákona upravena, neboť předpis § 921 obč. zák. jest velícího rázu, a první soud, odsoudiv žalovaného k vrácení stroje, měl zároveň vysloviti, k čemu jest navzájem povinen žalobce, by plnil z ruky do ruky (§ 1052 obč. zák.) tak, by žádná strana ze škody druhé neměla prospěch. První soud nezabýval se tím, co navzájem je povinen žalobce vrátiti žalovanému a jaké odškodnění náleží žalobci za to, jestliže žalovaný psacího stroje používal. Trpí tudíž řízení první stolice vadou, která zabránila důkladné vysvětlení a řádné posouzení rozepře (§ 496 čís. 2 c. ř. s.).

Nejvyšší soud zrušil napadené usnesení a uložil odvolacímu soudu, by po případném dalším jednání znovu rozhodl o odvolání.

Důvody:

Odvolací soud vyložil podstatu úmluvy o výhradě práva vlastnického správně a ve shodě s ustálenou judikaturou tohoto nejvyššího soudu

(srovnej na příklad rozhodnutí čis. 7704 a 8669 sb. n. s.). Rovněž správně dovodil, že vzhledem k předpisům § 10 zákona o obchodech splátkových ze dne 27. dubna 1896 čis. 70 ř. zák. nelze v případě, o nějž tuto jde, použití předpisů tohoto zákona, tudíž ani předpisu § 2, nýbrž že nárok jest posuzovati podle § 921 obč. zák., dále že v žalobcově žádosti o vydání psacího stroje prodaného s výhradou vlastnictví jest spatřovati odstoupení od smlouvy (srovnej rozhodnutí čis. 7674 sb. n. s.). Stěžovatel trvá na názoru, že, prodá-li kdo věc s výhradou vlastnického práva a zažaluje-li při kupitelově prodlení zbytek kupní ceny, nemůže se již domáhati, by mu věc byla vydána, ježto již vykonal právo volby (§ 906 obč. zák.); při tom dovolává se rozhodnutí čis. 2272 sb. n. s., ale neprávem, ježto tam byl skutkový podklad jiný. Jak však již mimo jiné v rozhodnutích čis. 4993, 5016 a 8527 sb. n. s. bylo dovozeno, nepozbývá prodatel práva žádati věc zpět tím, že se napřed pokusí vymoci na kupiteli zaplacení kupní ceny a proto zažaluje její zbytek. Rovněž nevadí, že kupitel byl odsouzen k zaplacení zbytku kupní ceny. Podle zásady § 863 obč. zák. bylo by teprve v tom, že prodatel dosáhne soudcovského práva zástavního na předmět prodaný s výhradou vlastnictví, spatřovati vzhledem k tomu, že zástavního práva nelze nabýti na vlastní věci, mlčky učiněný projev vůle, že nechce již použití práva odstoupiti od smlouvy a žádati vrácení věcí. Až potud jest s odvolacím soudem souhlasiti. Odvolací soud zrušil napadený rozsudek soudu první stolice a uložil mu, by podle § 178 a 182 c. ř. s. doplnil řízení v tom směru, jaké splátky žalobce konal a kdy, dále zda a jak bylo psacího stroje používáno a jakou žalobce žádá přiměřenou náhradu za to. Podle názoru odvolacího soudu jest žalobce přidržeti k tomu, by podle těchto směrnic doplnil žalobní žádost. Žalovaný v první stolici neuplatnil, že mu přísluší proti žalobci nárok na nějaké plnění z ruky do ruky při vydání psacího stroje. Předpis § 921 obč. zák. není, jak odvolací soud míní, předpisem práva velícího; bylo věcí žalovaného, by včas, v řízení před procesním soudem uplatnil námitku, že žalobce by měl zisk a on škodu, kdyby došlo k vzájemnému vypořádání jen v té formě, že by se prostě vyhovělo prosbě žalobní, a zejména by číselně udal, nač si škodu oceňuje. Vznesení této námítky nemělo by v zápětí zamítnutí žaloby, nýbrž jen to, že by byl žalovaný odsouzen k vydání psacího stroje jen za vzájemné plnění z ruky do ruky. Z úřadu nelze se však starati o zájmy žalovaného, naopak jest ponechati jeho úvaze, zda míní či vůbec nemíní uplatňovati takové nároky; příčina, proč na příklad by nemínil tak učiniti, může býti též ta, že náhrada za použití stroje přesahuje výši dosavadních splátek. K vývodům stěžovatelovým, v odvolacím spise předneseným, jest ještě podotknouti, že podle § 11 (1) a 21 vyr. ř. nejsou vylučovací práva, jakým jest i výkon výhrady vlastnického práva, dotčena vyrovnacím řízením a že jest je posuzovati podle všeobecných právních zásad. Neprávem tedy dovozuje stěžovatel, že poshovění a slevy, kterých se mu snad dostává ve vyrovnacím řízení, jeví účinky i ohledně žalobce, pokud tento vykonává své právo na vyloučení psacího stroje. Není proto třeba, aby řízení bylo doplňováno

dle pokynů odvolacím soudem daných, a bylo proto k rekursu žalovaného rozhodnouti tak, jak se stalo.

Čís. 10006.

Pro nároky z vnucené správy lze žalovati jen vnuceného správce. Lhostejno však, zda je označena v žalobě jako žalovaná strana vnucený správce jako takový, či vnucená správa zastoupená vnuceným správcem.

(Rozh. ze dne 20. června 1930, R I 395/30).

Žalující firma domáhala se na vnucené správě firmy P. zaplacení za dodané zboží. Procesní soud první stolice žalobu zamítl. Odvolací soud zrušil napadený rozsudek i s předchozím řízením pro zmatečnost a odmítl žalobu. Důvody: Zmatečnost spatřuje žalobkyně v tom, že, ač vnucená správa firmy P. není ani osobou právnickou ani fysickou, první soud o žalobě proti ní pojednával, žalobu neodmítl, nýbrž zamítl, odsoudiv žalobkyni k náhradě útrat sporu, nehledíc ani k tomu, že bylo ve sporu zjištěno, že vnucená správa byla již dne 29. října 1928 zrušena. Odvolání nelze upříti oprávnění. Exekuční podstata vnucené správy nemá procesní způsobilosti, nemohouc samostatně býti podmětem práv a závazků, nýbrž jest jen jméním dlužníkovým, jež jest pod zvláštní správou a ohledně něhož jest volné disposiční právo dlužníkově omezeno (§§ 99 a násl. a 342 a 343 ex. ř.). Po zahájení vnucené správy zůstává i nadále podmětem práv a závazků buď vlastník nemovitého jmění stíženého vnucenou správou, buď, jako v tomto případě, firma, neb vnucený správce sám, pokud jde o právní jednání zmíněná v § 343 ex. ř. Ježto žaloba nesměřovala ani proti firmě, ani proti vnucenému správci, do jehož rukou byla jen doručena, nýbrž proti vnucené správě firmy, jakž žalující strana při jednání dne 7. února 1929 znovu zdůraznila, kdy již v době podání žaloby zavedená vnucená správa byla zatím zrušena, byl přes to veden spor dále proti vnucené správě až do vydání rozsudku. Poněvadž vzhledem k tomu, co svrchu uvedeno, nedostatek procesní způsobilosti nemůže v tomto případě býti přirozeně odčiněn, jest tu nezhojitelná zmatečnost podle § 7 c. ř. s., pročež bylo rozsudek i řízení jemu předcházející, pokud se týkají žalované vnucené správy jako zmatečné zrušiti a žalobu v tomto směru odmítnouti.

Nejvyšší soud změnil napadené usnesení v ten rozum, že se odvolání nevyhovuje.

Důvody:

Rekursu nelze upříti oprávnění. Jest ovšem přisvědčiti odvolacímu soudu, že pro nároky ze vnucené správy lze žalovati jen vnuceného správce (§ 109 ex. ř.). Jest však lhostejno, zda je označena v žalobě jako žalovaná strana vnucený správce jako takový, či vnucená správa zastoupená vnuceným správcem. Byla-li tudíž žalována vnucená správa a byla-li tato zastoupena ve sporu vnuceným správcem, není námítka